

Kína-kép Németországban

2016. szeptember 13.

MAGYAR NEMZETI BANK

Készítette:

Látta:

Jóváhagyta:

Vezetői összefoglaló

A Hamburgi Kereskedelmi Kamara¹ és a GIGA Hamburg Kutatóintézet² 2016. május 26-án kerekasztal-beszélgetést szervezett „Kína megítélése az európaiak szemében” címmel. Általánosságban elmondható, hogy a Kína-kép az egyes országokban rendkívül eltérő és dinamikus változik. Közvetlenül a válságot megelőzően minden vizsgált relációban romlott a helyzet. A 2006-ban mért 50% körüli szimpátiaarány 2008-ra 25-35%-ra zuhant és azóta sem érte el újra a korábbi szintet. Érdekes továbbá megfigyelni, hogy 2007 óta milyen nagyarányú eltérés figyelhető meg a brit és a német válaszadók attitűdjé között. A GIGA kutatói szerint mindebben alapvetően három tényező játszik szerepet:

- 1) Németországban a média nemcsak közli a tényeket, de egyénileg interpretálja is azokat;
- 2) a német társadalom számára kiemelten fontosak a demokráciával, szabadsággal és emberi jogokkal kapcsolatos értékek;
- 3) a német várakozások túlságosan nagyok voltak azzal kapcsolatban, hogy a gazdasági fejlődés Kínában lassú demokratizálódási folyamathoz is vezet.

Egy, a Huawei telekommunikációs cég által készített tanulmány szerint a németek 24%-a tekint pozitívan Kínára, míg a kínaiak 74%-ában pozitív kép él Németországról. A GIGA által megkérdezettek pozitívan említették Kínával kapcsolatban a gazdasági fejlődést és felemelkedést. A Németországban kialakult negatív kép mögött pedig a Kína által támasztott erősödő versenyt és az eltérő értékrendet tekintik a fő tényezőknél.

Ugyanakkor a GIGA-tanulmány prezentációját követő vitában is rámutattak arra, hogy egyáltalán miért fontos a pozitív kép. Kína és Németország között óriási értékrendbeli különbségek vannak, ezért nem is lehet teljesen pozitív a Németországban Kínáról kialakult kép. Kínának rengeteg arca van, ezért nehéz homogén benyomást szerezni róla. A fejlődés is olyan gyors ütemű, hogy ezek az előítéletek rendkívül dinamikus változnak.

I. Bevezetés

A Hamburgi Kereskedelmi Kamara, a GIGA Hamburg és a German Asia-Pacific Business Association³ szervezésében 2016. május 26-án került sor a „Kína megítélése Európában” című kerekasztal-beszélgetésre. Kína számára a hamburgi kikötő és egyben Németország fontos csomópont és kapu az európai piac felé. Mintegy 520 kínai cég telepedett le Hamburgban és több mint 700 hamburgi vállalkozás aktív a Kínai Népköztársaságban.⁴ A kínai állampárt számára rendkívül fontos, hogy milyen kép él az országról a számukra releváns nyugati államokban, ezért központi eszközökkel igyekszik vizsgálni és javítani azt. A kínai nagykövetség ezért azzal bízta meg a GIGA Kutatóintézetet, hogy elemezze a Kínáról Németországban kialakult képet. Általánosságban elmondható, hogy a kép rendkívül vegyes, egyszerre pozitív és negatív is. Teljesen pozitív kép azonban feltételezhetően nem

¹ <https://www.hk24.de/en>

² German Institute of Global and Area Studies, <https://www.giga-hamburg.de/en>

³ <http://www.oav.de/english/>

⁴ https://www.hk24.de/produktmarken/beratung-service/international/laenderinformationen/asien/schwerpunkt_china/China---Laenderbericht/3169566

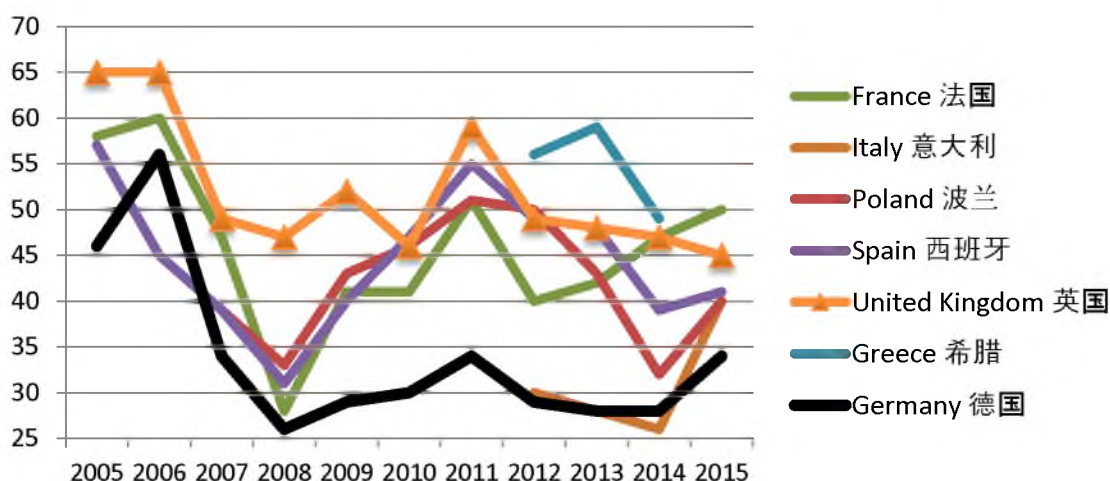
is alakulhat ki, hiszen a két társadalom között óriási kulturális, politikai, gazdasági és értékrendbeli különbségek vannak. Li Xiaosi⁵ nagykövet szerint az utóbbi két évtizedben rendkívüli mértékben nőtt Kína világgazdasági súlya, amihez a Nyugat még nem teljesen szokott hozzá, ezért is vegyes a kép. Számukra azért is fontos a Kínával kapcsolatos attitűdök vizsgálata, mert így sikeresebb lehet a kínai külpolitika.

Dr. Günter Schucher, a GIGA kutatója szerint már önmagában az is fontos kérdés, hogy milyen tényezők határozzák meg egy ország képét. Az utóbbi évtizedekben ugyanis egyre több országot és döntéshozót – turisztikai, kereskedelmi és politikai céloktól mozgatva – foglalkoztat az, hogy milyen nemzetkép él másokban az adott országról. Schucher elmondta, hogy a kép az emberek egy adott országgal kapcsolatos képzeletének, benyomásainak, asszociációinak összessége, amely emiatt nem a realitást tükrözi és meglehetősen leegyszerűsítő. Az országgép kialakítása nem egyirányú folyamat, a Németországban kialakult Kína-kép például nagyban függ attól is, hogy milyen képük van a németeknek saját magukról.

II. A Kína-kép

A kép Európában és Németországban

A *Pew Global Attitudes Project*⁶ eredményei szerint az Európában kialakult Kína-kép az egyes országokban rendkívül eltérő és dinamikusan változik. Az első ábra azt mutatja, hogy néhány kiválasztott EU-tagállamban a megkérdezettek hány százalékának van pozitív (valamennyire pozitív, vagy nagyon pozitív) véleménye Kínáról.

1. ábra – A megkérdezettek milyen arányában él pozitív kép Kínáról - forrás: Schucher 2016, Pew Global Attitude Project

⁵ a Kínai Népköztársaság nagykövete és ügyvivője Németországban

⁶ <http://www.pewglobal.org/>

Az elmúlt tíz évben három fordulópontra figyelhető meg az emberek Kínával kapcsolatos véleményének alakulásában. Közvetlenül a válságot megelőzően minden vizsgált relációban romlott a helyzet. A 2006-ban mért 50% körüli arány 2008-ig 25-35%-ra zuhant. Schucher szerint a visszaesés alapvetően két dologgal magyarázható. Egyrészt Németországban a Schröder-kormány, Franciaországban pedig Chirac elnöksége alapvetően „pro-Kína” beállítottságú volt, Merkel kancellár külpolitikája viszont sokkal értékalapúbb lett, ami rányomta bélyegét a Kínával kapcsolatos közbeszédre. Másrészt a válság előtt nőtt a Kínával szembeni kereskedelmi deficit is, és Kína gazdasági sikerei némi frusztrációt okoztak az európai polgárokban. A 2008-as fordulópontra Schucher szerint nem a kínai olimpiai rendezés hozta – annak hatása az emberi jogi kérdések miatt inkább negatív volt –, hanem a válság ténye. A reálgazdasági visszaesés közepette a kínai gazdaság szerepe – az óriási, növekvő piac és az ottani lehetőségek miatt – felértékelődött. A 2010-2011 környékén azonosítható következő fordulópontra már nehezebb megmagyarázni a kutatók szerint: itt feltehetőleg a Dél-kínai-tengeren kialakult területi konfliktusok játszhattak szerepet. 2015-re ismét „trendforduló” következett be, ami feltételezhetően részben azzal is magyarázható, hogy a kínai gazdaság gyengélkedik és nem jelent akkora „veszélyt” az emberek szemében.

A különbségek okai

Másik érdekesség, hogy 2007 óta nagyarányú különbség figyelhető meg a brit és a német válaszadók attitűdjei között; a britek Kína-megítélése sokkal kedvezőbb. E tekintetben a differencia csak 2015-ben csökkent valamelyest. A különbséget a GIGA kutatói alapvetően három tényező hatásával magyarázzák:

- A sajtó működésében azonosítható különbségek Nagy-Britanniában és Németországban: a német sajtó jellegzetessége, hogy a tények mellett azok interpretációját is rendszeresen közvetíti, az újságíró egyszerre közli a tényeket és magyarázza el azokat, gyakran szubjektív módon. Az angolszász sajtóban ugyanakkor effajta interpretáció elsősorban csak a szerkesztőségi, azaz „*editorial*” véleménycikkeken keresztül jelenik meg. Emellett a német média hajlamos hangezatos, fenyegető címeket adni a figyelem felkeltése érdekében, példaként érdemes a Der Spiegel, illetve a Focus alábbi címlapjaira tekinteni:

„Támadás Távol-Keletről”

„A sárga kémek”

„A riválisok”

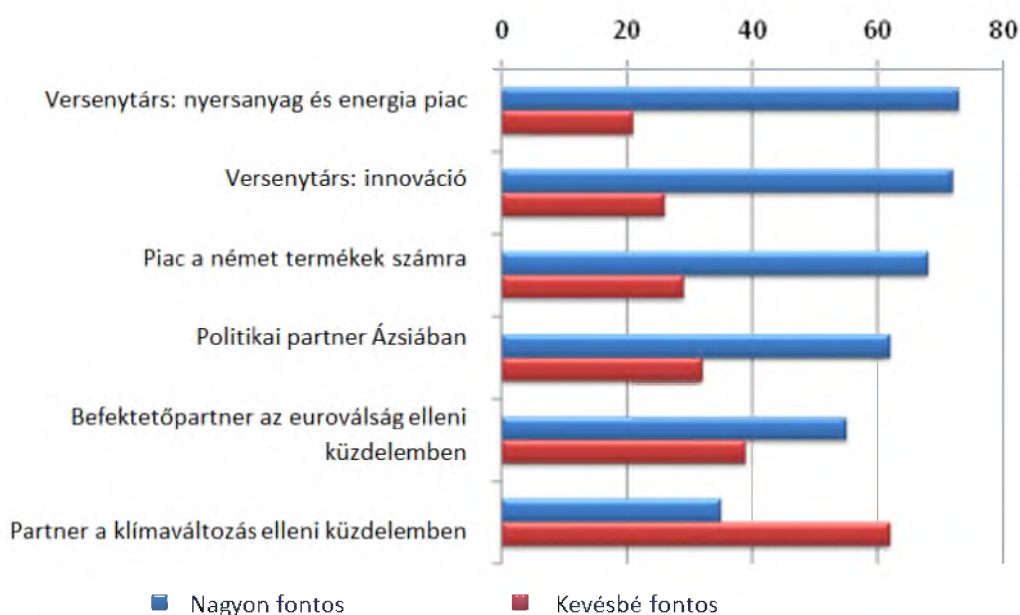

„Kína felvásárolja Németországot”

- Egy második tényező az értékek szerepe a társadalomban: Németországban nagyobb jelentősége van a demokráciával, a szabadsággal és az emberi jogokkal kapcsolatos értékeknek, mint Nagy-Britanniában. Emellett a németek számára az is fontos, hogy a mindenkori kormányzat mindezt a külpolitikájában is érvényesítse.
- A harmadik szempont szerint lehetséges, hogy a német várakozások túlságosan nagyok voltak azzal kapcsolatban, hogy a gazdasági fejlődés Kínában lassú demokratizálódási folyamathoz is vezet. A fokozottabb várakozások miatt felhetőleg nagyobb volt a csalódottság is, amikor ez nem valósult meg. Ezt a csalódottságot pedig például a fenti címlapok révén a média is sugározta.

Dr. Margot Schüller, a GIGA másik kutatója arra is rámutatott, hogy 2016-ban a Huawei telekommunikációs cég is készített egy tanulmányt a Kína-képről. Ez a tanulmány is arra a megállapításra jutott, hogy a németek 24%-a tekint pozitívan Kínára, míg a kínaiak 74%-ában él pozitív kép Németországról.⁷

A Bertelsmann Alapítvány⁸ által készített 2012-es felmérés szerint a megkérdezett németek úgy gondolják, hogy Kína Németország szempontjából fontos versenytárs a nyersanyagok és az energiahordozók piacán, valamint az innovációban és a K+F-ben, ugyanakkor fontos piaca is a német termékeknek.

2. ábra - Mennyire fontos Kína Németország számára (a válaszok %-ban) – Forrás: Schucher 2016

Még mindig többségben vannak azok, akik szerint Kínának befektetőként fontos szerepe van az euroválság leküzdésében is, ugyanakkor a többség szerint a klímaváltozás elleni küzdelemben csak kevésbé fontos partner a Kínai Népköztársaság.

⁷ Összehasonlításképpen ugyanezek az adatpárok Franciaország esetén 71% / 75%, Nagy-Britannia esetén 59% / 72%, Japán esetében 52% / 24%, az Egyesült Államok esetében pedig 42% / 52%.

⁸ <http://www.bertelsmann.de/#st-1>

A GIGA tanulmánya

A kínai nagykövetség megbízásából készített GIGA-tanulmány eredményeit Dr. Margot Schüller ismertette. A kutatás során mintegy 100 személyt kérdeztek meg (73 főt személyes interjú formájában). A megkérdezettek között voltak kormányzati tisztviselők, gazdasági szereplők, tudósok, valamint civil szervezetek képviselői is. A kutatás során az alábbi kérdésekre keresték a választ:

- Milyen (személyes) pozitív és negatív előítéletekkel rendelkeznek?
- Melyek lehetnek a negatív Kína-kép okai Németországban?
- Milyen eszközei lehetnek a Kína-kép javításának?

Minden megkérdezett csoport pozitív tényezőként említette Kínával kapcsolatban a gazdasági fejlődést és a felemelkedést. A Németországban kialakult negatív kép mögött pedig a Kína által támasztott erősödő versenyt és az eltérő értékrendet tekintik a főbb tényezőkné. Az egyes válaszadói csoportok attitűdjait az alábbi táblázat foglalja össze.

1. táblázat – A válaszadói csoportok asszociációi Kínával kapcsolatban (pozitív és negatív, illetve a Németországban kialakult negatív kép okai)

Gazdasági szereplők		Kormányzati tisztviselők	
+	gazdasági fejlődés	+	magabiztosság
	történelem és kultúra		globális elkötelezettség
	modernizáció		tanulás és alkalmazkodóképesség
	társadalmi összetartás		gazdasági fejlődés
	szorgalom és igyekezet		környezet- és klímavédelem
-	a külföldi vállalatok hátrányos megkülönböztetése	-	csalódást keltő politikai reformlépések
	szellemi tulajdonjogok védelmének kérdése és környezetvédelmi problémák		jelenleg növekvő politikai szigor
	független szervezetek hiánya		(részben) nyugatellenes magatartás
	politikai válság a Dél-kínai-tengeren		nacionalizmus
a negatív kép okai	erősödő verseny Kínával és erősödő függőség Kínától	a negatív kép okai	erősödő verseny Kínával és erősödő függőség Kínától
	a gazdasági felemelkedés negatív hatásai		kevés közös érték
	a kínai turisták és üzletemberek rossz híre		hiányzó politikai transzparencia
	a média negatív befolyása		értékorientált német külpolitika
			a negatív képet saját maguk a németek generálják
Tudományos élet szereplői		Civil szektor képviselői	
+	gazdasági fejlődés	+	gazdasági fejlődés
	pozitív szerep a pénzügyi válságban		2009 óta a személyes szabadság tudatos kibővítése (internet, szociális média)
	környezet- és klímavédelem		
-	a terrorizmus elleni küzdelem támogatása	-	a 2013 óta növekvő politikai elnyomás
	a közvélemény szigorúbb ellenőrzése		a civilszektor visszaszorítása
	a gazdasági felemelkedés negatív következményei		növekvő nacionalizmus
	politikai válság a Dél-kínai-tengeren		erősebb verseny (elsősorban a KKV-szektorban)
a negatív kép okai	növekvő verseny az USA és Kína között	a negatív kép okai	a németek az emberi jogokra és a demokratikus értékekre fókuszálnak
	különböző politikai és gazdasági normák és értékek		a véleményformálók az újságírók és a politikusok
	a nemzetközi standardok betartásának hiánya		a média túlságosan „fekete-fehér” képet fest
	a kínai kormány túlságosan magabiztos fellépése		

Forrás: Schüller 2016

A válaszadói csoportokat arról is megkérdezték, hogy a Németországban kialakult Kína-képet szerintük milyen eszközökkel lehetne javítani. A kormányzati szektor képviselői szerint több kapcsolatot kellene kiépíteni a kínaiak és a németek között, több és jobb információra lenne szükség a mindennapi életről Kínában. Emellett arra is rámutattak, hogy a kínai kormánynak jobban kellene értenie azt, hogy hogyan működik a nyugati sajtó. Emellett a nyugati államoknak is kevesebb előítéllettel kellene viszonyulniuk Kínához.

III. Következtetések

A Kínáról Németországban kialakult kép meglehetősen negatív, amit a gazdasági versenytársi szerep és a németek normatív értékrendje is befolyásol. Emellett a német sajtó hajlamos kizárólag német szempontból szemlélni a kínai folyamatokat. Ugyanakkor a GIGA-tanulmány prezentációját követő vitában is rámutattak arra, hogy miért fontos a pozitív kép. Kína és Németország között óriási értékrendbeli különbségek vannak, ezért nem is lehet teljesen pozitív a Németországban Kínáról kialakult kép. Kínának rengeteg arca van, ezért is nehéz homogén benyomást szerezni egy ekkora és ennyire sokoldalú országról. A fejlődés is olyan gyors ütemű, hogy ezek az előítéletek rendkívül gyorsan változnak. A német médiának ugyanakkor óriási felelőssége van abban, hogy egy adott országról a társadalomban kialakult képet befolyásolja.